

ویتمن ایرانی

فرا ترازی پذیرش ادبی

بهنام فومشی

ترجمه مصطفی حسینی

ویتمنِ ایرانی
فراز پذیرش ادبی

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

- سرشناسه ————— فومشی، بهنام، ۱۳۶۵-
Fomeshi, Behnam M., 1986- —————
عنوان و نام پدیدآور ————— ویتمن ایرانی: فراتر از پذیرش ادبی / نویسنده بهنام میرزایابازاد فومشی: ترجمه مصطفی حسینی.
مشخصات نشر ————— اصفهان: نشر خاموش، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری ————— ۲۳۸ ص: مصور (رنگی)، نمونه (رنگی)، عکس (رنگی).
شاپک ————— 978-622-5748-30-9
وضعیت فهرست نویسی ————— فیپا
یادداشت ————— عنوان اصلی: The Persian Whitman : beyond a literary reception, 2019.
یادداشت ————— کتابنامه: ص، ۱۷۰-۱۵۷.
موضوع ————— ویتمن، والت، ۱۸۹۲-۱۸۱۹م. -- درک و شناخت ارزش‌ها -- ایران
موضوع ————— Whitman, Walt -- Appreciation -- Iran
موضوع ————— ویتمن، والت، ۱۸۹۲-۱۸۱۹م. -- نقد و تفسیر
موضوع ————— Whitman, Walt -- Criticism and interpretation
شناسه افزوده ————— حسینی، مصطفی، ۱۳۵۲-، مترجم
رده بندی کنگره ————— PS۳۳۳۸
رده بندی دیویی ————— ۸۱۱/۳
شماره کتابشناسی ملی ————— ۸۸۱۵۱۹۸
اطلاعات رکورد کتابشناسی ————— فیپا

وِیْتَمَنِ اِیرانی

فرا تراز پذیرش ادبی

بهنام فومشی

ترجمه مصطفی حسینی

عضو هیئت علمی دانشگاه بوعلی سینا، همدان

نشر خاموش

نام کتاب:	ویتمن ایرانی: فراتر از پذیرش ادبی
نویسنده:	بهنام فومشی
مترجم:	مصطفی حسینی
طرح جلد و صفحه آرایی:	مجید شمس الدین
چاپ و صحافی:	قشقای
چاپ / شمارگان:	اول ۱۴۰۲ / ۳۰۰ نسخه
شابک:	۹۷۸-۶۲۲-۵۷۴۸-۳۰-۹

تمامی حقوق این اثر برای نشر خاموش محفوظ است.

ارتباط با نشر خاموش: ۰۹۱۲۰۱۷۸۱۹۴ | ۰۹۱۳۱۷۸۱۹۲۰

www.khamooshpub.ir | www.khamooshpub.com | @khamooshpubch

میدان کاج، بلوار سعادت آباد، کوچه هشتم (یعقوبی)،

بعد از چهارراه اول، پلاک ۵، طبقه اول، واحد ۲

هرگونه کپی برداری، برداشت و اقتباس از تمام یا قسمتی از این اثر، منوط به اجازه کتبی ناشر است.

مرکز پخش: پخش ققنوس، میدان انقلاب، خیابان منیری جاوید (اردیبهشت)، بن بست مبین، شماره ۴

تلفن: ۰۶۶۴۰۸۶۴۰ / ۰۶۶۴۶۰۰۹۹

مرکز پخش: پخش چشمه، بلوار دماوند، بعد از سه راه تهران پارس بلوار اتحاد، اتحاد ۱۱، پلاک ۸

تلفن: ۰۷۷۷۸۸۵۰۲ / ۰۷۷۱۴۴۸۰۸ / ۰۷۷۱۴۴۸۲۱

مرکز پخش: پخش پیام امروز، خیابان لبافی نژاد، تقاطع خیابان فخر رازی، پلاک ۲۰۰، طبقه اول

تلفن: ۰۶۶۴۹۱۸۸۷ / ۰۶۶۴۸۶۵۳۵

فروشگاه: کتابفروشی توس، خیابان انقلاب، نبش خیابان دانشگاه، پلاک ۱۷۸

تلفن: ۰۶۶۴۶۱۰۰۷

پیشکش به

دانشجویان مترجمی دانشگاه بوعلی سینا

فهرست

پیشگفتار مترجم

منابع ۱۱

یاد و سپاس

مقدمه

دوران کودکی و بلوغ ۱۸۱۹-۱۸۳۶

آغاز بزرگ سالی، ۱۸۳۶-۱۸۴۸

پرسه گشت ها و تجربت آموختگی ها، ۱۸۴۸-۱۸۵۵

برگ های علف، ۱۸۵۵-۱۸۶۱

جنگ داخلی، ۱۸۶۱-۱۸۶۵

واشنگتن پسا جنگ، ۱۸۶۵-۱۸۷۳

کامدن، ۱۸۳۷-۱۸۸۴

میکل استریت، ۱۸۸۴-۱۸۹۲

نوآوری های ادبی ویتمن

برابری

شعر آزاد

فهرست بندی

زبان

گسترده‌گی و جامعیت

آدم عادی

جنسیت

زنان

بدایع شعری ویتمن و دموکراسی

دموکراسی و ملی‌گرایی در آمریکای قرن نوزده

دموکراسی ادبی و ملی‌گرایی ادبی در آمریکای قرن نوزده

برگ های علف: شعر ملی دموکراتیک

جنبش مشروطه ایرانی و ادبیات آمریکا

روشنفکران جدید و شعر

پیشگفتار مترجم

شعر در آمریکا، در سنجه با برخی از کشورهای اروپایی و آسیایی، تاریخی نسبتاً کوتاه دارد. به گفته کریستوفر بیچ: «هر چند که متجاوز از ۳۵۰ سال است که در آمریکای شمالی شعر به زبان انگلیسی پیوسته سروده می شود - یعنی از زمانی که آن برداستریت برای نخستین بار اشعاری درباره زندگی در نیوانگلند پیوریتن مسلک سرود - اما تازه با پیدایش شاعرانی مانند والت ویتمن (۱۸۱۹-۱۸۹۲) و امیلی دیکنسون (۱۸۳۰-۱۸۸۶) در نیمه دوم قرن نوزدهم بود که شعر به زبان انگلیسی آمریکا کم کم توانست با شعر ملی اروپا، از حیث اصالت و ارزش ادبی، پهلویزند» (بیچ، ۳). از منظر او، «تا پیش از ویتمن و دیکنسون شاعران آمریکایی سایه کم رنگی از هم تایان انگلیسی خود بودند و تعداد اندکی از آنان در پی زبان یا قالب اصیلی بر بیان و ابراز اندیشه ها و احساسات خود بودند» (همان، ۳).

دیگر این که، شعر در آمریکا به ندرت از همان ارزش و اهمیت فرهنگی برخوردار بود که در کشورهایی نظیر فرانسه و انگلستان و آلمان از آن بهره مند بوده است. به گفته بیچ: «مطابق باوری سنتی، از دیر باز شعر را گونه ای ادبی دانسته اند که بیشتر با تخیلات، احساسات و زیبایی ها سرو کار دارد تا با محسوسات و واقعیات زندگی روزمره». وانگهی، در آمریکا ژانر رمان، و نه شعر، را هنر یا ژانر محبوب و شاید بتوان گفت «ملی» خود دانسته اند. «آمریکاییان تمایل داشته اند که رمان، و نه شعر، را به عنوان همان گونه ادبی تلقی کنند که

مناسب‌ترین ژانر برای تبیین تجربه‌های ملتی جدیدترو عمل / واقع‌گرا تر است» (همان، ۵).

افزون بر این، «در بسیاری از موارد، آمریکاییان چنان‌که باید نتوانستند نبوغ شاعران خود را به‌هنگام بازشناسند. فی‌المثل، منتقدان ادبی والت ویتمن را - که بعدها او را به عنوان «شاعر آمریکا» و «شاعر سپیدموی» پذیرا شدند - تقریباً در تمام عمرش نکوهیدند، نویسندگان و شاعران هم‌روزگارش از او دوری می‌جستند، و حتی نام و شعرش را به جُنْگ‌های ادبی راه ندادند» (بیچ، ۵). با گذشتِ زمان، شعروی مرزهای آمریکا را درنوردید و آوازه‌ای جهانی یافت، و «ویتمن هم شاعر ملی آمریکا... و هم اولین شاعر آمریکایی شد که شهرت بین‌المللی چشمگیری به دست آورد» (روزنبرگ، ۶۵۷). ایران، سرزمین شعرو شاعری، یکی از کشورهایی بود که شعرویتمن سفر بدان را آغاز کرد.

ویتمن ایرانی: فراتراز پذیرش ادبی^۱ (۲۰۱۹) به پذیرش والت ویتمن، شاعر نامدار آمریکایی، در یک دوره تقریباً صدساله در ایران معاصر می‌پردازد. فومشی برای روشندا شت اقبال ادبی به ویتمن در ایران - بین سال‌های ۱۳۰۱ تا ۱۳۹۸ - ذائقه ادبی، و زندگی اجتماعی و سیاسی ایرانیان را طی این سال‌ها به تفصیل و باتکیه بر مستندات بررسیده است؛ از این رو، این تحقیق چنان‌که از زیر عنوان آن دانسته می‌شود، «فراتراز پذیرش ادبی» است و پیشینه اجتماعی، سیاسی و حتی ایدئولوژیک را نیز در بر می‌گیرد.

کتاب حاضر تحقیقی بینارشته‌ای است: از سویی به ادبیات تطبیقی (پذیرش ادبی، تأثیر پژوهی، و تصویرشناسی) و نقد ادبی (رویکرد تاریخ‌گرایی نو)، و از دیگر سوبه مطالعات ترجمه (ترجمه، ایدئولوژی و فرامتن) می‌پردازد. کوتاه سخن این‌که، ویتمن ایرانی کتابی است روشمند، اصیل و نوآورانه که یکسره بر منابع دست اول و تحلیل عالمانه، حرفه‌ای و خلاقانه آن‌ها استوار است. آراء، استدلال‌ها و نتیجه‌گیری‌های نویسنده نیز منطقی و علمی است. او تقریباً تمام منابع در این زمینه را دیده، از صافی نقد و تحلیل گذرانده و به دور از فضل‌فروشی «به‌اندازه» آورده است. مهم‌تراز این‌ها، خوانش‌های نوآورانه‌ای است که نویسنده در جای جای کتاب عرضه کرده و نیز رابطه‌ای منطقی و

مستدل است که میان مطالب مختلف برقرار می‌کند. ویتمن ایرانی کتابی است به غایت خوش ساخت که خواندنش سخت لذت بخش است. مطالعه کتاب حاضر برای علاقه‌مندان به ادبیات معاصر فارسی، ادبیات آمریکا، ادبیات تطبیقی، و مطالعات ترجمه سودمند و مغتنم، و کلاس درسی تواند بود برای کسانی که می‌خواهند در این زمینه کار کنند.

منابع

Beach, Christopher. (2003). *The Cambridge Introduction to Twentieth-century American Poetry*. Cambridge: Cambridge University Press.

Rosenberg, Donna. (1992). *World Literature: An Anthology of Great Short Stories, Drama and Poetry*. McGraw-Hill Companies, Incorporated.

یاد و سپاس

در ترجمه این کتاب از لطف چند تن از دوستانم برخوردار بوده‌ام که از ایشان قدردانی می‌کنم. بهنام فومشی، نویسنده کتاب، از سر لطف هم نسخه نرم افزاری و هم نسخه سخت افزاری این کتاب را در اختیارم گذاشتند. ایشان چندین بار متن ترجمه شده را از اول تا آخر به دقت بسیار خواندند و نکات بسیاری یادآور شدند. افزون بر این‌ها، زحمت بخش منابع (انگلیسی و فارسی) و تبدیل تاریخ‌ها از میلادی به شمسی را نیز کشیدند؛ از ایشان بسیار ممنونم. دوستم عزیزم سرکار خانم مبینا علی حسینی یک بار از آغاز تا انجام این کتاب را با تائی بسیار نمونه خوانی و ویراستاری کردند؛ ازو نیز سپاسگزارم. در طی چند سال اخیر در ترجمه کتاب‌های مربوط به ادبیات تطبیقی از راهنمایی‌ها، حمایت‌ها و پشت گرمی‌های استاد گرانقدرم دکتر علی رضا انوشیروانی برخوردار بوده‌ام از ایشان نیز تشکر می‌کنم و مانند همیشه «گردنم زیر بار منت اوست».

شکر که این نامه به پایان رسید

مصطفی حسینی

همدان - زمستان ۱۴۰۰

مقدمه

من در میانه دهه ۱۳۶۰ در ایران به دنیا آمدم و با شنیدن شعار «مرگ بر آمریکا» بزرگ شدم. این اولین آشنایی من با آمریکا بود. در دوران مدرسه با کتاب‌های درسی مواجه شدم که تصویر تاریکی از دشمن ایران عرضه می‌کرد. در این اوضاع، والدینم مرا برای یادگیری انگلیسی به آموزشگاه زبان فرستادند. کتاب‌های درسی ایرانی نبود و تصویری که آن‌ها از آمریکا ارائه می‌کردند کمی متفاوت بود. بعد از حملات ۱۱ سپتامبر و طی دورانی که جورج بوش پسر رئیس‌جمهور آمریکا سیاست‌های جنگ افروزان‌ای را پیش گرفته بود، من در دانشگاه تحصیل در رشته ادبیات انگلیسی را آغاز کردم. در دوران کارشناسی، کم‌کم با آمریکای متفاوتی آشنا شدم. اگرچه (جز در دوره کوتاهی پیش از انقلاب) گرایش ادبیات آمریکا در محافل دانشگاهی ایران نبوده (و هنوز هم نیست)، اما در پایان‌نامه کارشناسی ارشدم کاری تطبیقی بر روی رالف والدو امرسون و سهراب سپهری انجام دادم و توانستم وجوه اشتراک و البته وجوه افتراق بین ادبیات دو کشور را بیابم.

در رساله دکترایم، بدایع ادبی نیما یوشیج و والت ویتمن: پژوهشی در بوطیقای تطبیقی، زمینه‌های اجتماعی، سیاسی و ادبی آمریکای قرن نوزده و ایران عصر مشروطه را بررسی‌دم تا دریابیم که چگونه ویتمن و نیما گفتمان‌های جامعه خود را به گفتمان‌های ادبی ترجمه کردند و شعر آزاد و شعر نورا گسترش دادند. در آنجا نیز به پاره‌ای از دیگر وجوه افتراق مهم بین دو کشور دست یافتم. پس از پژوهش تطبیقی درباره ادبیات آمریکا و ادبیات فارسی در رساله‌ام، به روابط فرهنگی و ادبی بین دو کشور علاقه‌مند شدم. در بخشی با

عنوان «پیشنهادهایی برای پژوهش بیشتر» در ساله ام، به پذیرش ویتمن در کشورهای فارسی زبان به عنوان موضوعی برای تحقیق اشاره کردم. در دوران بورس پسادکتری هومبولت به مطالعات پذیرش ادبی گرایش پیدا کردم و تحقیقم را به مطالعه گسترده پذیرش ویتمن در ایران گسترش دادم تا به بررسی روابط فرهنگی و ادبی بین دو کشور پردازم.

در ایران ادبیات آمریکا بیشتر با رمان و نمایشنامه، اگران نمایشنامه های تنسی ویلیامز و آرتور میلر در کنار ترجمه آثار ارنست همینگوی، ویلیام فاکنر، هرمان ملویل و مارک تواین و اخیراً جومپا لاهیری، ج. د. سلینجر، پُل آستر، سال بلو و جوئیس کارول اوتس شناخته می شود. تا پایان دوره حکومت رضاشاه در شهریور ۱۳۲۰ - که تمرکز ترجمه ادبی به فارسی بیشتر بر ادبیات فرانسه و روسیه بود - ادبیات آمریکا در ایران تقریباً ناشناخته ماند. عامل مهم در آن زمان نفوذ فرهنگی فرانسه بود؛ روشنفکران ایرانی اکثراً تحصیل کرده فرانسه بودند و آثار ادبی گونه گونی را از زبان فرانسه ترجمه می کردند. ناآشنایی با انگلیسی عامل دیگری در نادیده گرفتن ادبیات آمریکا بود.

ایران دهه ۱۳۲۰ شاهد افزایش ناگهانی تعداد ترجمه ها بود. به علت تقویت و گسترش جنبش چپ گرا بعد از سقوط رضاشاه، در ترجمه آثار ادبی به فارسی غلبه با ادبیات شوروی بود. پس از جنگ جهانی دوم کوشش های حزب توده به ویژه در زمینه ترجمه به رواج اندیشه های چپ گرایانه در ایران انجامید. نفوذ روزافزون شوروی و اندیشه های چپ حامی آن کشور در ایران دهه ۱۳۲۰ زنگ خطر برای آمریکا بود. در دوران جنگ سرد ایران به خط مقدم جنگ سرد فرهنگی بین دو ابرقدرت، اتحاد جماهیر شوروی و ایالات متحده آمریکا، تبدیل شد. آمریکا که با کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ نفوذش در سیاست ایران را افزایش داده بود به اقداماتی درباره «جنگ سرد فرهنگی» نیز می اندیشید. یکی از این اقدامات استفاده از کتاب به عنوان ابزاری ارزان و صلح آمیز بود تا حضور و نفوذ فرهنگی آمریکا را افزایش دهد و با تهدید روبه افزایش کمونیسم در ایران مقابله کند. شعبه تهران «موسسه انتشارات فرانکلین» در سال ۱۳۳۳، اندک زمانی پس از کودتا، با چنین هدفی تأسیس شد.

موسسه انتشارات فرانکلین، که در سال ۱۳۳۱/۱۹۵۲ تأسیس شد، شرکتی آمریکایی بود که به انتشار ترجمه کتاب های آمریکایی به دیگر زبان ها در

کشورهای در حال توسعه آسیا، آفریقا و آمریکای لاتین کمک می‌کرد. فرانکلین به «نمایندگی غیررسمی دنیای کتاب کل آمریکا تبدیل شد تا علاقه به کتاب در دیگر کشورها، معمولاً کشورهای جهان سوم، را برانگیزاند». این مؤسسه هفده شعبه در سراسر جهان داشت و بزرگ‌ترین آن‌ها در تهران بود. برخی از برجسته‌ترین چهره‌های ادبی و روشنفکری از جمله احمد آرام، ایرج افشار، محمد جعفر محجوب، محمد معین و احسان یارشاطر عضو مؤسسه انتشارات فرانکلین تهران بودند. این مؤسسه در ۲۵ سال فعالیت در ایران، از سال ۱۳۳۳ تا سال ۱۳۵۷، در حدود هشت صد کتاب منتشر کرد که بیشتر آن‌ها ترجمه آثار آمریکایی بود، مانند *آوای وحش*، ترجمه گزیده اشعار رابرت فراست، *برباد رفته*، گتسبی بزرگ، *هاکلبری فین*، *خانه هفت شیروانی*، ترجمه گزیده اشعار *والث ویتمن*، *موبی دیک*، *آنتونی من*، *خشم و هیاهو* و *ماجرای تام سایر*. به لطف کوشش‌های مؤسسه انتشارات فرانکلین شعبه تهران و چندین ناشر مهم مانند «بنگاه ترجمه و نشر کتاب»، که احسان یارشاطر آن را در سال ۱۳۳۲ پایه‌ریزی کرد، ترجمه رمان‌های آمریکایی از رهگذر جذب بسیاری از مترجمان جوان، بخشی فعال حوزه انتشار باقی ماند. خوانندگان ایرانی، که با ادبیات داستانی آمریکا آشنا شده بودند، مشتاق بودند تا بیشتر درباره تاریخ ادبیات آمریکا بدانند. ترجمه حسن جوادی از کتاب *تاریخ ادبیات آمریکا* (۱۹۶۸) اثر ویلیس ویگر، که در سال ۱۳۵۵ منتشر شد، اولین گام در برآوردن چنین اشتیاقی بود.

نظام سیاسی جدید نفوذ روزافزون آمریکا در چهار دهه قبل از انقلاب را جایز نشمرد. گفتمان آمریکاستیزی به گفتمان رسمی نظام سیاسی برآمده از انقلاب تبدیل شد و کوشید که نشانه‌های نفوذ آمریکا در دوران پیش از انقلاب را بزداید؛ اما گفتمان‌های دیگری هم در کار بود و رمان آمریکا همچنان محبوب باقی ماند. بعد از حدود یک دهه تعطیلی که دربرگیرنده انقلاب فرهنگی (۱۳۵۹-۱۳۶۲) و جنگ ایران و عراق (۱۳۵۹-۱۳۶۷) بود، ترجمه آثار آمریکایی در کنار بازترجمه و بازنشر آثار پیشتر ترجمه شده همچنان تداوم یافت. در معرفی ادبیات آمریکا به خوانندگان ایرانی، مترجمان چندی - مانند محمد قاضی، سیمین دانشور، ابراهیم گلستان، پرویز داریوش، نجف دریابندری، کریم امامی، بهمن شعله‌ور، صالح حسینی و احمد اخوت - نقش داشتند.

رمان نویسان آمریکایی محبوب در ایران عبارت اند از: جک لندن، مارک تواین، جان اشتاین بک، اف. اسکات فیتزجرالد، ایساک آسیمواف، ج. د. سلینجر، هریت بیچر استو، پرل باک، ارنست همینگوی، ویلیام فاکنر و هرمان ملویل. برخی از آثار نویسندگان مذکور به قلم مترجمان مختلف به فارسی ترجمه شده است. از میان نویسندگان معاصر آمریکایی می توان به تونی موریسون، فیلیپ راث، دن دلیلو و پل آستر اشاره کرد. هاکلبری فین، یکی از اولین رمان های آمریکایی که به فارسی ترجمه شد، شش بار ترجمه و چندین بار باز نشر شده است. کلبه عموتام، موبی دیک، گتسبی بزرگ، ناتوردشت، پیرمرد و دریا، موش ها و آدم ها، شاهزاده و گدا و آوای وحش در زمره محبوب ترین رمان های آمریکایی در ایران هستند. به علاوه سینماگران ایرانی از برخی از رمان های آمریکایی برای سینما اقتباس کرده اند؛ اقتباس رضا میرلوحی از موش ها و آدم ها در تپلی (۱۳۵۱) یک نمونه آغازین است. به گفته منتقدان فیلم ایرانی، اقتباس ناصر تقوایی از داشتن و نداشتن همینگوی در ناخدا خورشید (۱۳۶۵) بهترین اقتباس از ادبیات جهان در سینمای ایران است. اقتباس بدون اجازه داریوش مهرجویی، چهره برجسته موج نوی سینمای ایران، از ج. د. سلینجر در فیلم پری (۱۳۷۳) نمونه دیگری است. این فیلم اقتباسی است از داستان بلند فرنی وزویی و داستان «یک روز کامل برای موز ماهی» برگرفته از مجموعه نه داستان سلینجر.

«زندگی خوش کوتاه فرنسیس مکومبر» اثر همینگوی (۱۳۱۵/۱۹۳۶)، ترجمه به فارسی به قلم ابراهیم گلستان که در سال ۱۳۲۸/۱۹۴۹ منتشر شد، در زمره اولین داستان های کوتاه آمریکایی بود که به فارسی ترجمه شد. در کنار همینگوی، استفن کرین، ویلیام فاکنر و استفن وینسنت بنت نخستین داستان کوتاه نویسان آمریکایی بودند که آثارشان به فارسی ترجمه شد. همینگوی، ملویل، ریچارد کارور، اشتاین بک، ج. د. سلینجر و فاکنر در میان پرخواننده ترین داستان کوتاه نویسان آمریکایی در ایران هستند. برخی از سینماگران ایرانی از داستان کوتاه آمریکایی نیز برای سینما اقتباس کرده اند؛ اقتباس هنریک استپانیان و سالار عشقی از داستان «چک یک میلیون پوندي» مارک تواین در چک یک میلیون تومانی (۱۳۳۸) از نمونه های اولیه است.

همچنین می‌توان به اقتباس منصور تهرانی از «آخرین برگ». ا. هنری در فیلم برگ و باد (۱۳۶۳) اشاره کرد.

نمایشنامه‌های آمریکایی مانند باغ وحش شیشه‌ای، مرگ فروشنده، اتوبوسی به نام هوس و چشم‌اندازی از پل، در ایران ترجمه واکران شده‌اند. ترجمه واکران نمایشنامه‌های آمریکایی در دهه‌های اخیر رو به افزایش بوده است. تنسی ویلیامز، تورنتون وایلدر، سم شپارد، یوجین اونیل و آرتور میلر محبوب‌ترین نمایشنامه‌نویسان آمریکایی در ایران هستند. به علاوه سینماگران ایرانی برای اقتباس به سراغ نمایشنامه‌های آمریکایی نیز رفته‌اند: اقتباس بهرام توکلی از باغ وحش شیشه‌ای اثر تنسی ویلیامز در اینجا بدون من (۱۳۹۰) و اقتباس دیگر او از اتوبوسی به نام هوس تنسی ویلیامز در بیگانه (۱۳۹۲) در کنار اقتباس اصغر فرهادی از مرگ فروشنده اثر آرتور میلر در فروشنده (۱۳۹۴)، تنها چند نمونه اخیر هستند.

با این همه، این ادبیات داستانی آمریکا به ویژه رمان آمریکایی است که بیشترین توجه خواننده ایرانی را به خود معطوف کرده است. در سنجه با دیگر انواع ادبی، شعر آمریکایی در ایران چندان رایج و محبوب نیست. به طور کلی در ایران، شعر نامحبوب‌ترین نوع ادبی در ترجمه است. شاید سنت غنی شعر فارسی نیازی به ترجمه شعر بیگانه احساس نمی‌کند. وانگهی، وقتی شعر بیگانه به فارسی ترجمه می‌شود، به طور سنتی غلبه با شعر فرانسوی و روسی است. با این همه، چند شاعر آمریکایی در ایران برای خود به جایگاهی دست یافته‌اند. آن‌گونه که از تعداد و تقدم تاریخی ترجمه‌ها دانسته می‌شود، ویتمن یکی از این شاعران است.

به تبع شیوه برگزیده در مطالعات پسااستعماری که بین English (زبان انگلستان) و english (زبان جهانی) تمایز قائل می‌شود، م. وین توماس نیز بین Whitman (شخصیتی تاریخی در آمریکای قرن نوزده) و whitman (شاعری جهانی که در هر زبان و فرهنگ می‌زبان اساساً از نو آفریده می‌شود، زیرا فرهنگ‌های مختلف او را در بطن سنت‌های ادبی خود پذیرفته و آثارش را در ساختارهای آشنایی زدایی شده خوانده‌اند) تمایز قائل می‌شود. با تبدیل ادبیات آمریکا به ادبیات جهان، ویتمن‌های مختلفی در شرف پدیدار شدن است، و ما وارد دوره‌ای شده‌ایم که در آن نیاز داریم هم Whitman و هم

Whitman را بخوانیم و بشناسیم. پژوهش دربارهٔ چگونگی تبدیل Whitman به whitman به جهانی شدن مطالعات آمریکا کمک شایانی می‌کند.

کتاب حاضر با حرکت در همان مسیر کتاب *والت ویتمن و جهان*^۱، بر آن است تا نگاه‌های تازه‌ای دربارهٔ پذیرش والت ویتمن (۱۸۱۹-۱۸۹۲) در بافت‌های فرهنگی تازه در اختیار خوانندگان قرار دهد تا «درک محلی برخی از خوانندگان و نویسندگان آمریکایی از ویتمن که هنوز هم او را محصور در بافت آمریکایی می‌بینند» و «تمایل به نادیده گرفتن روش‌هایی دارند که ویتمن را برای اهداف و نیازهای دیگر فرهنگ‌ها بر ساخته است» را توسعه بخشد. ویتمن پژوهان مستقر در دانشگاه‌های آمریکا وقتی که دربارهٔ ویتمن بحث می‌کنند، غالباً از حوادث تاریخی آمریکا با خبرند، بنابراین بی‌تردید برای آنان جالب و آموزنده است که دربارهٔ ویتمن در بافت‌های غیر آمریکایی مانند ایران پسا مشروطه یا پس از انقلاب آگاه شوند. به گفتهٔ هاک گتمان: «مطالعه و پذیرش ادبیات آمریکا هویت ملی را آشکار می‌سازد. وقتی فرهنگی در کنار فرهنگ دیگر قرار می‌گیرد، شیوه‌ای که یکی با دیگری برخورد و آن را جذب می‌کند ویژگی‌هایی از هر فرهنگ را آشکار می‌کند». شناخت چگونگی چرایی تبدیل ویتمن در ایران به ویتمن ایرانی نه تنها به جهانی سازی مطالعات آمریکا بل به درک بهتر فرهنگ ایرانی نیز کمک می‌کند.

مخاطبان مختلف در سراسر این جهان پهناور با ویتمن، شاعر «سلام بر جهان»^۲، ارتباط فکری برقرار کرده‌اند. پژوهشگران ادبی و فرهنگی تعامل ویتمن با جنبش‌های مختلف اجتماعی، سیاسی و ادبی در کشورهای مختلف را بررسی کرده‌اند. در کنار کتاب هارولد بلاجت *والت ویتمن در انگلستان*^۳ (۱۹۳۴)، که اولین بررسی پذیرش رسمی ویتمن در بافتی بین‌المللی بود، والت ویتمن در میان فرانسویان^۴ (۱۹۸۰) اثر بتسی ارکیلا، بر ساختن والت ویتمن آلمانی^۵ (۱۹۹۵) اثر والتر گرونتسواک، ارتباطات آن سوی اقیانوس اطلس: ویتمن آمریکایی، ویتمن بریتانیایی^۶ (۲۰۰۵) اثر م. وین توماس، ویتمن

1. *Walt Whitman and the World*

2. *Salut au Monde!*

3. *Blodgett's Walt Whitman in England*

4. *Erkkila's Walt Whitman among the French*

5. *Grünzweig's Constructing the German Walt Whitman*

6. *Thomas's Transatlantic Connections: Whitman U.S., Whitman U.K.*

لهستانی: در باب نقش شاعر در فرهنگ ملی^۱ (۲۰۱۰) و پذیرش اشعار ویتمن در لهستان^۲ (۲۰۱۵) اثر مارتا اسکوارا تک نگاشت های مهمی در این زمینه هستند. به تازگی نیز کتاب تجدید فرامشی و بازآفرینی ایتالیایی ویتمن^۳ (۲۰۲۱) به قلم کاترینا برناردینی منتشر شده است. در مقیاس کوچک تر، محققان پذیرش شعر ویتمن را در فضا های فرهنگی متفاوتی از جمله اسپانیا، برزیل، پرتغال، هلند، بلژیک، ایتالیا، یوگسلاوی سابق، کرواسی، اسلونی، روسیه، ایسلند، سوئد، دانمارک، نروژ، فنلاند، اسرائیل، هند، کره جنوبی، چین، استرالیا، کانادا، نیوزلند و ژاپن بررسی کرده اند.

تاریخ پذیرش ویتمن در ایران که در سال ۱۳۰۱ با ترجمه یک صفحه ای یوسف اعتصام الملک آغاز شد، تا کنون شاهد انتشار ترجمه چهار برگزیده شعر ویتمن در قالب کتاب و تعداد چشمگیری ترجمه های پراکنده بوده که در روزنامه ها و دیگر نشریات منتشر شده است. به این ترجمه ها باید آثار پژوهشی از جمله پایان نامه ها و مقالات را نیز افزود. همچنین باید پذیرش خلاق و انتقادی ویتمن را که به مراحل آغازین حضور ویتمن در ایران بازمی گردد، و ترجمه در دست انتشار برگزیده اشعار ویتمن به اهتمام مهرداد فلاح شاعر را به خاطر داشت. با وجود حضور مستمر ویتمن در ایران، پذیرش او در این کشور توسط ویتمن پژوهان ناشناخته باقی مانده است. به علاوه، پذیرش ادبیات غرب در ایران، به ویژه به علت اوضاع سیاسی معاصر رسته ای در آغاز راه و در دست بررسی است. کتاب حاضر این خلأ را با بررسی فرایند پذیرش ویتمن در ایران از آغاز تا امروز پرمی کند. تئوهرمانز، به ترجمه نه به عنوان مسأله انتقال مضمون بل به منزله معنایی می پردازد که طرف پذیرنده آن را برمی سازد. بر همین منوال کتاب حاضر نیز اساساً شامل ویتمن ایرانی است که ایرانی ها برمی سازند و تفسیر می کنند نه «سفر» آن ویتمن آمریکایی به ایران.

ایران معاصر شاهد نفوذ روزافزون آمریکا در چهار دهه پیش از انقلاب بوده است. نظام سیاسی جدید نفوذ آمریکا را نمونه ای از تهاجم فرهنگی نامیده و می کوشد تا از این نفوذ بکاهد. تناقض آمیز این که، ویتمن در دوران پس از

1. Skwara's *The Polish Whitman*: On the Functioning of the Poet in a National Culture

2. *Polish Serial Reception of Walt Whitman's Poems*

3. Caterina Bernardini's *Transnational Networks and the Italian Reinvention of Walt Whitman, 1870-1930*

انقلاب نسبت به دوران پیش از انقلاب حتی حضوری پررنگ تر دارد. ایران معاصر با این نگاه متغیر نسبت به آمریکا شایسته پژوهش است.

بی تردید ویتمن در گسترش شعر نوگرا در بافت های ملی مختلف نقش داشته است. پژوهشگران نقش او را در ادبیات چینی نوگرا و تجدد ادبی برزیل بررسی کرده اند. می توان رد رابطه بین تمایل به ترک هنجارهای سنتی ادبیات و توجه به پدر شعر آزاد آمریکا را در کشورهای مختلف پیدا کرد. همچنین به طور خاص می توان رد رابطه بین پیدایش تجدد ادبی ایرانی و پیدایش ویتمن ایرانی را سراغ کرد. چهار دهه اول قرن بیستم در گسترش شعر مدرن فارسی بسیار مهم بود. چنان که در این کتاب ملاحظه خواهید کرد، یکی از نتایج تلاش های ادبی نوگرایانه در آن برهه کلیدی در تاریخ ادبیات فارسی پیدایش شعر نو بود که نیما آن را گسترش داد. تصادفی نیست که چهار دهه اول قرن بیستم شاهد پذیرش انتقادی ویتمن به فارسی، در کنار اولین پذیرش خلاق و اولین ترجمه ویتمن به فارسی، بود.

چای زونگ جی درباره بررسی شباهت ها و تفاوت ها که از موضوعات اساسی پژوهش های تطبیقی است بحث جالبی را مطرح می کند. وی بر این باور است که تطبیقگران پس از بررسی نقاط اشتراک و افتراق به اثبات برتری یک طرف مقایسه بر طرف دیگری تمایل پیدا می کنند. راهکار او حذف تقابل دوگانه مهتری / کهتری است که به درک بهتر «دیگری» می انجامد. در زمینه مطالعات ادبی تطبیقی بین ادبیات فارسی و ادبیات غربی باید از جدال تأثیر یاد کرد. در مقاله ای با عنوان «چرایی اقبال امرسون به حافظ: نگاهی تاریخی در بررسی یک ارتباط ادبی» (۱۳۹۶) به بررسی پذیرش حافظ در آمریکای قرن نوزده پرداخته ام. دو نکته در اینجا شایان توجه است: نخست این که، سخن از پذیرش و اقبال است و نه تأثیر و تأثر و دیگر این که این پژوهش در زمینه پذیرش هردو جهت را در بر می گیرد، یعنی هم پذیرش ادبیات فارسی در آمریکا و هم پذیرش ادبیات آمریکا در ایران را. چنین نگاهی راه را بر برتری جویی فرهنگی در مطالعات تطبیقی می بندد و چنین رویکردی به پذیرش به درک روشن تر این پدیده فرهنگی به منزله گفت و گویی بینا فرهنگی می انجامد.

کتاب حاضر به پذیرش ویتمن در ایران در سه سطح می پردازد. نیما یوشیج، پدر شعر نو، نخستین خوانش انتقادی از ویتمن را عرضه کرد. او توجه

شعر دوستان فارسی زبان را به ارتباط شعر آزاد ویتمن با پیدایش تجدید «شهری» جلب کرد و نوآوری های ادبی و سبک آزاد او را برجسته کرد. تک نگاشت حاضر همچنین پذیرش خلاق ویتمن در ایران را برمی رسد. قدیمی ترین نمونه چنین پذیرش خلاق باز پرداخت پروین اعتصامی از شعر «عنکبوت ساکت صبور» ویتمن در قطعه «جولای خدا» است. پروین، شاعر برجسته ایرانی، در یکی از اشعارش عنکبوتی را با ویژگی های بی سابقه به شعر فارسی عرضه کرد که چنان که در فصل ششم بدان پرداخته ام در واقع پروین شعر ویتمن را از آن خود کرد و بر قابلیت های عنکبوت در ادبیات فارسی افزود. سطح دیگر پذیرش ویتمن ترجمه است. ترجمه یوسف اعتصام الملک سبب ساز پیدایش اولین ویتمن ایرانی شد، شاعری مترقی، اما نه لزوماً رادیکال یا انقلابی، که با جنبش مشروطه ایرانی - که آهسته آهسته به سوی دموکراسی گام برمی داشت - هماهنگ بود. کتاب حاضر به بررسی شیوه های مترجمان مختلف ایرانی ویتمن در عرضه ویتمن های خاص خود، می پردازد. با وجود تمامی این تفاوت ها، این ویتمن های گوناگون اشتراکاتی با هم دارند که ویتمن ایرانی را شکل می دهد.

در مباحث مربوط به گسترش دموکراسی در خاورمیانه، توجه های بیشتر به تحولات اخیر معروف به «بهار عربی» معطوف شده است. انقلاب مشروطه ایرانی (۱۲۸۵-۱۲۸۸) نشان می دهد که دموکراسی در این منطقه تاریخ دراز آهنگ تری دارد. از منظر ادبی، این انقلاب نقطه آغاز پذیرش شاعر دموکراسی در کشوری اسلامی در خاورمیانه بود که به سوی دموکراسی حرکت می کرد. تک نگاشت حاضر از یک سو با به چالش کشیدن درک غالب از ایران به عنوان کشوری منزوی و از سوی دیگر با به چالش کشیدن تضاد و تخاصم میان فرهنگ غربی و خاورمیانه اسلامی در تلاش است تا راه را برای درک بهتر تعامل اندیشه ایرانی و اندیشه غربی هموار سازد.

به گفته ز. س. پراور تمایل یک نویسنده برای برقراری ارتباط با نویسندگان دیگر و تأثیرپذیری از آثار ادبی او به احساس دوستی یا دشمنی بستگی دارد. این عوامل نقش تعیین کننده ای در پذیرش ادبی یک نویسنده در کشور بیگانه دارد. واردات فرهنگی و ادبی نه به صورت اتفاقی و خودجوش بل مطابق ضرورت ایدئولوژیک فرهنگ پذیرنده محقق می شود. تک نگاشت حاضر نقش ضرورت های اجتماعی، سیاسی و ادبی ایران را در پذیرش ویتمن

در نظر می‌گیرد. این کتاب از پژوهش‌های مرسوم درباره شباهت ویتمن و ادبیات فارسی در بررسی پذیرش ویتمن در ایران بهره می‌برد. از آنجا که نظریه پذیرش چارچوب نظری تک‌نگاشت حاضر را تشکیل می‌دهد، این اثر ترجمه‌های ویتمن به فارسی در ارتباط با دیگر مستندات مربوط به پذیرش او مانند کتابگزاری‌ها و سخن مترجمان را برمی‌رسد، و نقش مترجمان به عنوان واسطه‌های فرهنگی را نیز برجسته می‌کند.

از آنجا که تک‌نگاشت حاضر گفتمان‌های مختلف جامعه ایرانی و تعامل آن‌ها با پذیرش ویتمن را برمی‌رسد، از رویکرد تاریخ‌گرایی نو^۱ به عنوان رهیافتی انتقادی استفاده می‌کند. گفتمان، مفهومی کلیدی در تاریخ‌گرایی نو، عبارت است از «زبانی اجتماعی که در اوضاع فرهنگی خاص و در زمان و مکانی خاص آفریده می‌شود» و «بیانگر روشی خاص برای درک تجربه انسانی است». مجلد حاضر نشان می‌دهد که پذیرش ویتمن در ایران چگونه ارتباط میان گفتمان‌های مختلف مانند دموکراسی را نمایندگی می‌کند؛ چگونه از این گفتمان‌ها متأثر است و بر آن‌ها تأثیر می‌گذارد؛ چگونه به گفتمان غالب می‌پردازد؛ چگونه متقابلاً با گفتمان‌های معاصر تعامل / ارتباط دارد؛ و چگونه این تعامل / ارتباط در طول تاریخ تغییر کرده است. این اثر به تفصیل به نقش نیروی برانداز ویتمن می‌پردازد آن‌گاه که آثار ادبی او به وسیله احزاب سیاسی به کار گرفته شد تا ایدئولوژی سیاسی آنان را تقویت و به پیشبرد آن کمک کند. از منظر تاریخ‌گرایی نو، تمام رویدادها از فرهنگی که در آن به وجود می‌آیند، تأثیر می‌پذیرند و به آن شکل می‌دهند. تک‌نگاشت حاضر این دیدگاه تاریخ‌گرایانه نورادر قلمرو مطالعات پذیرش گسترش می‌دهد. این دیدگاه افزون بر ساختار اجتماعی و سیاسی، به بافت ادبی پذیرش ویتمن در ایران نیز توجه ویژه‌ای دارد. این دیدگاه رابطه متقابل بین متن مفروض و بافت آن، خواه اجتماعی، سیاسی خواه ادبی، را در نظر می‌گیرد.

پژوهش‌های مربوط به جایگاه نویسنده در کشوری بیگانه اغلب توجه خاصی دارد به نویسنده، گاه تا حد نادیده گرفتن گفت‌وگوی ناگزیر بین نویسنده و بافت بیگانه. حتی در تحقیقاتی که به گفت‌وگوی بین نویسنده

مفروض و بافت بیگانه می‌پردازد این گفت‌وگو را غالباً، اگر نه صرفاً، در زمانی^۱ در نظر می‌گیرد. برای نمونه، این رویکرد تأثیریک جنبش یا مکتب ادبی یا فلسفی کلاسیک، قرون وسطایی یا مدرن بر یک نویسنده مفروض را در کنار تأثیر همان نویسنده در کشور یا فرهنگی برمی‌رسد که قبلاً بر آن نویسنده تأثیر گذاشته است. این نوع نگاه به گفت‌وگوی بین یک نویسنده و یک کشور از رویکرد تاریخی استفاده می‌کند تا به تفصیل به دادوستد متقابل در زمانی بپردازد.

کتاب حاضر گفت‌وگو، یعنی ارتباط متقابل هم‌زمانی^۲ بین ویتمن و ایران معاصر را برمی‌رسد. ویتمن پیام‌های مدرنی را به ایران آورد، و ایران مدرن نسخه‌های متعددی از ویتمن ایرانی را برمی‌سازد. این اثر نه تنها به ویتمن بل به ویتمن ایرانی نیز می‌پردازد، پدیده‌ای جدید که محصول گفت‌وگوی در زمانی و هم‌زمانی بین فرهنگ ایرانی و شاعر آمریکایی است. این تک‌نگاشت می‌کوشد تا به تفصیل به گفتمان‌های اجتماعی، سیاسی و ادبی ایرانی درگیر در گفت‌وگو با ویتمن بپردازد؛ این گرفت و داد متقابل توأمان یک بعد مهم این پذیرش است. ویتمن ایرانی پدیده جدیدی است که هم ویتمنی و هم ایرانی است و بیش از مجموع هردو است. این تمرکز برگشت و گوی بینا فرهنگی متقابل هم‌زمانی در بررسی یک نویسنده در فرهنگی بیگانه هدف تک‌نگاشت حاضر است. محققان علوم اجتماعی و انسانی این رویکرد مربوط به پذیرش عقاید و مکاتب فکری در بافت‌های بیگانه را مفید خواهند یافت. این رویکرد به درک ژرف‌تر ترجمه، پذیرش، اقتباس و بومی کردن نظریه‌های مختلف ادبی، اجتماعی، سیاسی و فلسفی در کشورهای مختلف، و چگونگی تفاوت هر بافت فرهنگی با بافت دیگری انجامد.

با توجه به «چرخش فرهنگی»^۳ و «چرخش جامعه‌شناختی»^۴ در رشته مطالعات ترجمه، کتاب حاضر نه تنها به متن مبدأ بل به بافت مقصد و عوامل مختلف دخیل بین این دو توجه ویژه‌ای دارد. از آنجا که فرامتن^۵، از جمله

1. diachronic

2. synchronic

3. cultural turn

4. sociological turn

5. paratext

برون متن^۱ و پیرامتن^۲، نقش مهمی در تفسیر یک متن ایفا می‌کند، کتاب حاضر خود را به بررسی متن اشعار ویتمن و ترجمه‌های فارسی آن‌ها محدود نمی‌کند. این اثر توجه خاصی دارد هم به برون متن (مطالب خارج از کتاب مانند کتاب‌گزاری‌ها و نظرات مترجم) در فصول چهار، پنج، هفت، هشت، و نه و هم به پیرامتن (مطالب داخل کتاب وجود دارد مانند فهرست مطالب، پانویست‌ها، جلد کتاب، سخن ناشر، پیشگفتار مترجم) در فصول چهار، هفت، هشت و نه.

ساختار کتاب

فصل‌های این کتاب مطابق آشکال مختلف پذیرش مانند خلاقانه، انتقادی و سیاسی در کنار ترجمه (هم متن مکتوب و هم تصویر) تقسیم شده است. اگرچه فصول کتاب مطابق ادوار تاریخ ایران تقسیم نشده‌اند، اما ترتیب زمانی هم لحاظ شده تا درک کاملی را از شکل‌گیری و گسترش پذیرش ویتمن در ایران، عرضه کند.

در نگارش این تک‌نگاشت نیک آگاه بوده‌ام که این تحقیق بینارشته‌ای دست کم چهار دسته مخاطب با پیشینه‌های متفاوت، مانند ادبیات فارسی، مطالعات تطبیقی، ادبیات انگلیسی زبان و مطالعات ترجمه، را به خود جلب می‌کند. با الهام از ویتمن و به تبع رویکرد جامع دموکراتیک، کوشیدم که به گرمی از تمام این مخاطبان استقبال کنم و دیدگاه‌های تازه‌ای در اختیار هر گروه قرار دهم. سه فصل آغازین کتاب برویتمن، بدایع شعری او و بافت ادبی، اجتماعی و سیاسی از جمله گفتمان‌های غالب قرن نوزده آمریکا متمرکز است. غرض از آنچه در این فصول دربارهٔ احوال و آثار ویتمن آمده اساساً این است که آن را با پذیرش او در ایران مرتبط کند؛ بنابراین این فصول گزیده‌اند و برخی از جوانب آثار و اندیشه او را در بر نمی‌گیرند. فصل اول، که احوال و آثار ویتمن را در بر می‌گیرد، ویراست‌های مختلف برگ‌های علف، به ویژه ویراست اول که در سال ۱۸۵۵ منتشر شد، را بر می‌رسد. فصل دوم به چرخش ویتمن از سیاست دموکراتیک به بوطیق‌ای دموکراتیک می‌پردازد. ویتمن با درک بافت اجتماعی و سیاسی کشورش ضرورت بوطیقا و شعر تازه را احساس می‌کند.

1. epitext

2. peritext

او ضرورت دموکراسی را برای مردم درمی یابد، اما دموکراسی را به سیاست محدود و منحصر نمی کند. ویتمن درمی یابد که فرهنگ دموکراتیک به هنر دموکراتیک نیاز دارد؛ بنابراین می کوشد تا میان دموکراسی و بوطیقا پل بزند و بوطیقایی دموکراتیک بیافریند. ملت جدید، که به استقلال سیاسی از بریتانیا دست یافته، به شعر جدیدی نیاز دارد که تجلی هنری دموکراسی باشد. ویتمن شدیداً معتقد است که هنر این قدرت و توان را دارد که فرهنگ اشرافی را به فرهنگ دموکراتیک تغییر دهد. شعر و بوطیقای دموکراتیک او کوششی است برای نزدیکی اندیشه و منش هر شهروند به دموکراسی.

از دوران انقلاب آمریکا در پایان قرن هجدهم تا اوج حرفه شاعری ویتمن در نیمه دوم قرن نوزدهم گفتمان های غالب، ملی گرایی و دموکراسی، با هم در ارتباط بودند. فصل سوم به ارتباط بین دموکراسی و ملی گرایی در این دوره خاص از تاریخ آمریکا می پردازد. در بافت سیاسی رد آن را می توان در کتاب عقل سلیم اثر پین، اعلامیه استقلال آمریکا، منش جورج واشنگتن و جنگ داخلی پیدا کرد. در بافت ادبی رد پیوند ملی گرایی و دموکراسی را می توان در دموکراسی در آمریکا اثر آلکسیس دو تا کوئل، و در اندیشه و آثار جفرسون، برایت، جنبش آمریکای جوان، امرسون و ویتمن یافت.

فصل چهارم اولین ترجمه فارسی ویتمن به قلم یوسف اعتصام الملک را برمی رسد که در سال ۱۳۰۱ منتشر شد. اعتصام الملک که در تبریز، برخوردارگاه فرهنگ های بومی و بیگانه، به دنیا آمد و با چندین زبان آشنا بود، روشنفکری بود که می کوشید تا شناختش از دیگر فرهنگ ها، از جمله آمریکا، را به هم وطنانش منتقل کند. در دوران پسا مشروطه در ایران شاعر اساساً مصلحی فرهنگی تلقی می شد و مردم را از «عقب ماندگی خود و ترقی غرب» آگاه می کرد. چنان که از این فصل برمی آید، اولین ویتمن ایرانی که با ترجمه اعتصام الملک آفریده شده است، شاعری مترقی، اما نه لزوماً رادیکال یا انقلابی بود که با اهداف جنبش مشروطه و حرکت کشور به سوی دموکراسی هم خوانی داشت. این نکته که ایرانیان از میان خیل نویسندگان و شاعران آمریکایی در سال ۱۳۰۱، آن هم در روزگاری که ادبیات آمریکا، خاصه شعر آن، در ایران حضور چندانی نداشت ویتمن را برگزیدند؛ گواه هم خوانی این شعر ویتمن با حرکت ایرانیان به سوی تجدد است.

ظهور تجدد ادبی در کشورهای مختلف با پیشرفت های چشمگیر در پذیرش ویتمن در سطح جهان مصادف بود. می توان رد رابطه بین پیدایش تجدد ادبی و ظهور ویتمن را در ایران دنبال کرد. نیما که در تلاش برای درآنداختن طرحی نو در شعر فارسی به سراغ شاعران مدرن جهان رفت ویتمن را از قلم نینداخت. فصل پنجم خوانش تنگاتنگی است از ارزش احساسات در زندگانی هنرپیشگان (۱۳۱۹-۱۳۱۸) و خوانش «پدر شعر نو» از شعر آزاد ویتمن و ساختار ادبی، اجتماعی و سیاسی آن. از منظر نیما، ویتمن تحولات مرتبط با تجدد را مشاهده و آن را وارد شعرش کرد. با توجه به رابطه بین شعر، صنعت و ماشین از سویی و هنر از دیگر سو شاعر مدرن ایرانی شعر ویتمن را «شهری» نامید، اصطلاحی که افزون بر چیزهای دیگر به «نبود وزن و قافیه سنتی» دلالت می کرد.

تا کنون ارتباط میان شعر ویتمن و شعر پروین اعتصامی از نگاه پژوهشگران دور مانده است. فصل ششم رابطه بین «جولای خدا» سروده پروین و «عنکبوت ساکت صبور» ویتمن را تحلیل می کند تا جنبه هایی از پذیرش خلاق پروین از شعر ویتمن را آشکار کند. آفرینش عنکبوت دورگه و تلفیق و ترکیب ویژگی هایی از عنکبوت ویتمن و عنکبوت ایرانی نشانگر توفیق پروین در نوآوری ادبی و بهره گیری از سنت ادبی بیگانه است. تعامل بین نیروهای مختلف - مانند سنت مناظره و شعر عرفانی فارسی، نبوغ شاعرانه پروین، زندگی شخصی او و خصایص یگانه عنکبوت ویتمن - به پذیرش خلاق پروین از شعر ویتمن می انجامد. عنکبوت دورگه پروین، که توأمان ایرانی و ویتمنی است، نه مخلوق ویتمن و نه عنکبوت شناخته شده در سنت ادبی فارسی است. این پذیرش پروین از ویتمن نمونه خوبی از پذیرش خلاق در قلمرو اقبال ادبی است.

ایرانیان مایل اند که از رهگذر نیما به ویتمن بنگرند یا برعکس. فصل هفتم به تفصیل بدین موضوع می پردازد که چه زمانی و چگونه این تداعی معانی بین این دو شاعر مدرن ادبیات فارسی و آمریکایی شکل گرفت. این امر تا حد زیادی مرهون فعالیت های یک فیلسوف ایرانی در دهه ۱۳۲۰ است. احسان طبری، متفکر چپ گرا، تجدد ادبی به طور کلی و شعر نوبه طور خاص را با ایدئولوژی چپ پیوند زد. او نخستین منتقدی بود که شدیداً از نیما حمایت و

در موقعیت‌های مختلف برای تبیین تجدد شعری و نوآوری‌های او تلاش کرد. به علاوه، طبری از نخستین نویسندگانی بود که شعری از ویتمن را ترجمه و او را به دنیای فارسی زبان معرفی کرد. فعالیت‌های ادبی طبری به ایجاد این تداعی معانی بین دو شاعر نوگرا انجامید و این دورا تحت لوای گفتمان چپ‌گرا در ادبیات فارسی و محافل روشن‌فکری مرتبط کرد.

تحقیقات مربوط به مطالعات پذیرش یک نویسنده در فرهنگی دیگر عمدتاً به ترجمه آثار او به زبان مبدأ می‌پردازد. چنین مطالعاتی معمولاً ترجمه «تصویر» نویسنده را نادیده می‌گیرد. فصل هشتم به این جنبه مغفول مانده از پذیرش می‌پردازد و پاسخی است به این پرسش که «ویتمن ایرانی چگونه به نظر می‌رسد؟» این فصل در پاسخ به این پرسش به بررسی تصویر رایج این شاعر در ایران معاصر می‌پردازد. در این تحقیق «تصویر» هم به تصاویر بصری، مانند عکس‌ها و طرح‌ها، و هم به برداشت‌های ذهنی مشترک در بین اعضای یک گروه اشاره می‌کند که همان موضوع تصویرشناسی است. از رهگذر تحلیل دقیق طرح روی جلد دو ترجمه برگزیده ویتمن به فارسی، نویسنده در این فصل برخورد گفتمان‌های مختلف ادبی، اجتماعی و سیاسی را برمی‌رسد که بر ترجمه تصویر شاعر آمریکایی به تصویر ویتمن ایرانی تأثیر می‌گذارد.

اشعار ویتمن، شاعر دموکراسی، هم قبل و هم بعد از انقلاب در ایران ترجمه شده است. نگاهی دقیق به چگونگی ترجمه شعر و تصویر او در قلمرو فرهنگی ایران می‌تواند به درک عمیق‌تر شعر، سیاست و رابطه بین این دو در ایران پس از انقلاب کمک کند. اگرچه گرایش‌های ضدآمریکایی و ضد غربی دوره پیش از انقلاب، که جایگاه محکمی در نظام سیاسی برآمده از انقلاب یافت، بر آن است تا تجلی‌های تأثیر و نفوذ آمریکا در دوره پیشاانقلاب را بزدايد، ولی علاقه به ویتمن همچنان روبه افزایش بوده است. چنان‌که در فصل هشتم خواهد آمد، سیاست فرهنگی نظام سیاسی جدید، تبلیغ و ترویج تصویر شاعر عارف، فردی اغلب بی‌اعتنا به وضع موجود، بود؛ اما بنا بر آنچه از فصل نهم برمی‌آید، گفتمان‌های مخالفی نیز در کار بودند تا تصویر متفاوتی از این شاعر ارائه کنند. این فصل، کتاب *ای ناخدا/ ناخدا/ ای من* (۱۳۸۹) ترجمه گزیده‌ای از شعر ویتمن به فارسی به قلم فرید قدمی را به تفصیل برمی‌رسد تا به پویایی عرضه داشت ویتمن در ایران معاصر بپردازد و رابطه پیچیده بین شعر و سیاست در کنار

تعاملات بین گفتمان‌های مخالف در ایران معاصر، خاصه در سال‌های اخیر، را بررسد.

بعد از تحلیل تعامل بین موضوعات ادبی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی ایران و نیز پذیرش ویتمن در ادوار مختلف تاریخ ایران معاصر، فصل آخر به تفصیل به گسترش پذیرش ویتمن در ایران می‌پردازد. در این فصل علاقه روزافزون ایرانی‌ها به ویتمن بررسی و در باب آینده این روند و رابطه آن با جامعه ایرانی اندیشیده‌ام. سال شمار حوادث اجتماعی، سیاسی و ادبی ایران معاصر به همراه تاریخ‌های مهم پذیرش ویتمن در ایران ضمیمه کتاب را شکل می‌دهد.

ضمن کار بست روش‌شناسی‌های مختلف و رویکردهای انتقادی آشنا برای پژوهشگران علوم انسانی، حتی الامکان کوشیدم تا از به کار بردن اصطلاحات فنی و تخصصی بپرهیزم تا کتاب برای گستره وسیع‌تری از مخاطبان (اعم از دانشجو و استاد) در رشته‌های مختلف (از جمله ادبیات تطبیقی، ادبیات فارسی، ادبیات انگلیسی و مطالعات ترجمه) مفهوم و رسا باشد. بر آن امیدم که جامعه علمی شکوفای ایران کتاب را سودمند بیابد. هر فصل کتاب حاضر خود بسنده است و می‌توان آن را مستقل از دیگر فصول خواند. همچنین خواننده می‌تواند فصول تک‌نگاشت حاضر را به هر ترتیبی که می‌خواهد بخواند؛ اما تمام فصول در کنار هم به ویژه به ترتیبی که در اینجا عرضه شده است، به درک ژرف‌تر شکل‌گیری و گسترش پذیرش ویتمن در ایران می‌انجامد.